

VYSTĚHOVALECTVÍ DO AMERIKY A KULTURNÍ PAMĚŤ (NA PŘÍKLADU MORAVSKÉ ZPĚVNÍ TRADICE)

Martina Pavlicová – Lucie Uhlíková

Problematika migrace, ať již historické či současné, je dnes velkým tématem řady společenských věd. Můžeme analyzovat aspekty ekonomické, sociální či kulturní, můžeme zobecňovat mnohé tendence, ale stejně se neubráníme tomu, že každý jednotlivý člověk, který do tohoto proudu vstoupil či vstoupí, si nese s sebou jedinečný lidský osud a příběh a zároveň konfrontaci s něčím zcela novým, co přesahuje jeho dosavadní obzor i chápání. Francouzský badatel bulharského původu Tzvetan Todorov (nar. 1939) rámuje svou práci *Dobytí Ameriky* především myšlenkou, která je naznačena i v samotném podtitulu knihy – *Problém druhého*:

„Člověk může objevit druhé sám sobě, uvědomit si, že není udělán z jednoho jediného těsta v příkrém rozporu se vším, co není on sám: já je někdo jiný. Ale druzí jsou také já: jsou to subjekty stejně jako já, ode mne je odděluje a odlišuje jen to, že z mého úhlu pohledu jsou všichni tam, kdežto já jsem tady.“ (Todorov 1996: 11) Jestliže vidíme toho druhého jako konkrétní společenskou skupinu, píše Todorov, pak i zde se vydělují menší či větší rozdílnosti, a to jak u těch, „s nimiž jsme po všech stránkách spřízněni kulturou, mravy i historií“, tak u cizinců, „jejichž jazyku ani zvykům nerozumím,“ a to do té míry, „že v krajním případě jen váhavě připouštím jejich příslušnost ke stejnému druhu.“ (Todorov 1996: 11)

Přistěhovalectví do Ameriky na konci 19. století již zdaleka nepřinášelo tolik nepoznaného, jako tomu bylo při jejím objevení Evropany v 15. století a následném dobývání v 16. století, což je obsahem citované Todorovovy knihy. Přesto zůstalo zakořeněno v mysli těch, co odcházeli, něco totožného: opuštění „jejich“ světa a vykročení do neznáma. Velmi zajímavým, erudovaným a v podstatě nejnovějším příspěvkem k tomuto tématu je disertační práce Marka Vlhy *Mezi starou vlastí a Amerikou. Počátky české krajanské komunity v USA 19. století v transatlantické perspektivě* (2013). Shrnuje dosavadní bádání o emigraci na straně české i americké, podává přehled teorií, které se v této souvislosti s daným

tématem již od přelomu 19. století a 20. století objevovaly. Počátek 20. století znamenal seriózní bádání o imigrantech jak z pera historiků, tak i začínajících sociologů, a to zejména na půdě Chicagské sociologické školy. Od vnímání kontrastu mezi původní vlastí a novou domovinou, která v polovině 20. století vyvrcholila prací historika Oscara Handlina *The Uprooted* (Vykořenění),¹ se vývoj posunul k důrazu na etnický a kulturní pluralismus (Vlha 2013: 20). Zároveň s rozvojem technologií a s tím související globalizace dochází k dalším posunům, které jsou v antropologii a etnologii vnímány jako transnacionální migrace, tedy silné udržování vazeb s původní vlastí.² To samozřejmě v minulosti možné nebylo.

Co lze vyčíst z osudů obyvatel Čech, resp. Moravy, kteří opustili vlast v době rozmáhající se masové emigrace do Ameriky (tedy od druhé poloviny 19. století, po zrušení poddanství)? Důvody jejich odchodu byly různé, i když zejména v první vystěhovalecké vlně převládaly příčiny ekonomické. Např. Daniel Strnadel v publikaci *Tam za mořem* uveřejnil žádost Jana Sedláčka z roku 1856 z Horního Sklenova na Frenštátsku: „*Slavný c. k. Okresní ouřade! [...] Poněvadž zde v našem kraji velice těžké a smutné živobyті jest, že se člověk uživiti nemůže, ačkoli jsem řemesla tesařského [...] a horší živobyті nastává, které již mnoho let trvá a není naděje k lepšímu [...] tedy já i má manželka jsme sobě umínili [...] z naší vlasti i s našimi dětkami do Nord Ameriky se odebrati a snad bůh dá, tam lepšího živobyті vyhledáme [...]*.“ (Strnadel 2006: 11) K vystěhovalectví se odhodlávaly nejdříve majetnější vrstvy rolníků a řemeslníků, protože náklady na cestu byly značné, popř. se v Americe šetřily peníze na příjezd dalších členů rodiny (Dubovický 2003: 15–16). Odcházeli ale i mladí muži, kteří nechtěli splnit vojenskou povinnost: „*Mezi vystěhovalci byli 4 mladíci, podléhající vojenské službě, vystěhováním chtěli se vojenské povinnosti vyhnout. Proti nim bylo zavedeno zákonné úřední jednání.*“ (Strnadel 2006: 13) Zlevnění lodní dopravy pak vedlo od 70. let 19. století

1. Oscar Handlin (1915–2011), profesor historie na Harvardské univerzitě, nositel Pulitzerovy ceny za historii právě za svou práci *The Uprooted* (1951; oceněno 1952).
2. Srov. např. Králová, Nela 2013: *Transnacionální sociální síť texaských Čechů z okresu Fayette*. Diplomová práce. Brno: FF MU; Szaló, Czaba 2007: *Transnacionální migrace. Proměny identit, hranic a vědění o nich*. Brno: CDK.

k odchodu i nejchudších vrstev obyvatel (Dubovický 2003: 15). Důvody vystěhovalectví nebyly ovšem jen ekonomické či sociální, ale také politické, náboženské a v neposlední řadě osobní – mnozí řešili cestou za oceán vlastní nešťastnou životní situaci a hledali nový začátek.

V první vlně vystěhovalectví byl cílem českých a moravských imigrantů především Texas. Jak uvádí Josef Polišenský (1996: 28), neznalost angličtiny u českých vystěhovalců vedla k tomu, že se často usazovali v blízkosti Němců a Poláků, s nimiž se mohli domluvit. Nové prostředí bylo velmi odlišné zejména klimaticky (v zimě mrazy, v létě horka, tornáda), pěstování obilí mnozí museli vyměnit za pěstování bavlny. Přistěhovalci neměli dostatek zemědělského nářadí, čelit museli také přírodním pohromám, takže někteří volili i návrat domů, což sloužilo úředním místům jako propagace zaměřená na omezení vystěhovalectví, jemuž oficiálně nešlo bránit (Polišenský 1996: 32). Vedle Texasu odcházelo české zemědělské obyvatelstvo také do Wisconsinu, Nebrasky, Minnesoty, Iowy a Illinois, případně do Virginie, ale z těchto oblastí většina Čechů do konce 19. století přesídlila (Polišenský 1996: 33).

Představy o životě na jiném kontinentě se předávaly v dopisech těch, kteří do Ameriky již odešli, v masové míře však spíše pod vlivem záplavy brožur, letáků a novinových článků líčících většinou tendenčně (ať už pozitivně, či negativně) poměry v Novém světě. Lákavou vidinu prosperity a svobody nabízeli zejména finančním ziskem motivovaní agenti dopravních společností. Výstražně pojaté zprávy o strastech vystěhovalců byly naopak tištěny na přímou objednávku rakouských úřadů, které vystěhovalectví rozhodně nepodporovaly (Valášek 1999: 10). Vystěhovalecká horečka vyvolala o něco později také vznik řady beletristických dílek o osudech těch, kteří odešli za moře.³

Jak upozorňuje Josef V. Scheybal, autor knihy *Senzace pěti století v kramářské písni*, pravdivých informací o životě v Americe byl v polovině 19. století takový nedostatek, „že se lidumilný přírodovědec P. Gottfried Menzel, rodák z Krásného Lesa u Frýdlantu, vydal na dva roky do Ameriky, aby o svých dojmech mohl napsat krajanům seriózní obšírné pojednání“ (Scheybal 1991: 262).

3. Srov. např. Vlha 2013 (6. kapitola – Vysněná Amerika) a Scheybal 1991: 348, pozn. 156.

Tisková propaganda provázející vystěhovaleckou horečku se uplatnila také v několika kramářských písních,⁴ z nichž zřejmě nejznámější je anonymní text s incipitem *Poslyšte, lidičky, směšné zpívání, jak se mají páni Amerikáni* (popř. také *Lidinky, poslyšte směšné zpívání...*),⁵ líčící ironicky pohádkový život v Americe. Jak doložil kulturní historik Čeněk Zíbrt, představy o blahobytu v Americe popisuje zmíněná píseň stejnými slovy jako staročeské podání *Masopust* z pera Leandera Rvačovského. Toto dílo z 16. století popisuje bájnou zemi Satranskou, kam se lze dostatí prokousáním jitrnicových a klobásových plotů, kde pobíhají pečená selátka se zabodnutými noži ve hřbetu a prameny oplývají mlékem a medem (Zíbrt 1929: 22).⁶

Podobně vyznívá také jarmareční píseň s textovým incipitem *Poslyšte panny, též i mládenci, jak se mají páni vystěhovalci*. Autor písně, chrudimský písničkář Jan Kratochvíl, líčí ironicky Ameriku jako jakousi pohádkovou Tramtárii, kde létají pečení holubi přímo do úst, a zesměšňuje do Ameriky lákající podvodné zvěsti, které rozšiřovali po českém venkově agenti vystěhovaleckých firem (Scheybal 1991: 262).

Jak je pro kramářskou produkci typické, uvedené písně vyšly v totožné, nebo jen v mírně obměněné podobě u různých tiskařů několikrát a jejich jarmareční distribuce obsáhla nejen prostor českých zemí. Zaznamenáváme také charakteristickou aktualizaci textů: další píseň ironizující poměry v Americe, rozšiřovaná pod názvem *Vystěhovalci za moře, nechte sobě chut' zajít* (s textovým incipitem *Přátelé, ach, to je švanda, jak lid nemá rozumu*),⁷ téměř doslovně kopíruje text písně zesměšňující vystěhovalectví do Ruska, na Krym.⁸

Ke kramářské produkci na téma blahobytu v Americe lze zařadit také *Veselou píseň o holčičkách v Americe*,⁹ známou spíše pod textovým

4. Za informace o kramářských písních uložených v Knihovně Národního muzea děkujeme Michalovi Klackovi, který má tyto fondy na starost.

5. Srov. příloha č. 1 a 2.

6. Srov. též Zíbrt, Čeněk 1896: Otázky a odpovědi. Staročeské pověsti o Satranské zemi. *Český lid* 5, s. 478–479.

7. Text písně srov. např. Beneš 1983: 62.

8. Srov. *Vystěhovalci na Krym, nechte sobě chut' zajít*. Nový Bydžov, Karel Kastránek, nedat. Knihovna Národního muzea, KP 1568.

9. Viz příloha č. 3.

incipitem *Ty překrásná země Ameriko*. Společně s již zmíněným jarmarečním textem *Poslyšte, lidičky, směšné zpívání* ji otiskl roku 1910 v časopise *Český lid* Karel Vodňanský a o necelých dvacet let později také již citovaný Čeněk Zibrť. Obě písně představují významný pramen pro studium jednak folklorizace umělých skladeb, jednak variačního procesu, neboť obě nacházíme jako torza v lidovém zpěvním podání.

Reflexe vystěhovalectví v moravské (a také slezské) zpěvní tradici nebyla dosud domácí folkloristikou nijak zkoumána a náš text je tedy vlastně jakousi první vlaštovkou na tomto poli. Někteří možná namítnou, že znají publikaci s názvem *Ked' som sa já z mojho kraja do Ameriky zberal* a s podtitulem *Písne našich vystěhovalců sbírali a upravili Vlasta a Jaroslav Smutní z Veselí nad Moravou*. Nutno ovšem konstatovat, že editoři (sběratelé a amatérští zájemci o hudební folklor) do kategorie „našich vystěhovalců“ řadí nejen Moravany, ale také Slováky (přičemž slovenské písně tvoří jádro publikace), a v neposlední řadě Rusíny. Dílo je popularizační do té míry, že obsahuje pouze minimum pasportizačních údajů a je třeba je podrobit přísné pramenné kritice – z poznámek je zřejmé, že do textů bylo zasahováno.

Ačkoliv dosud nemáme shromážděn veškerý materiál, můžeme již dnes vyslovit některé postřehy a poznámky k reflexi vystěhovalectví do Ameriky v naší lidové písni.

Jde o vývojově uzavřenou skupinu představující jednu z posledních písňových vrstev, u které proces zlidovění (folklorizace) neproběhl stejnoměrně, ani co se týká přijetí písní v jednotlivých regionech, ani vzhledem k vybroušenosti formy po stránce textové a nápěvové. Jak trefně poznamenávají již zmínění manželé Smutní v doslovu svého zpěvníku, některé pasáže těchto písní se mohou zdát kostrbaté a mnohomluvné: „*No, nedivme se. Zkuste sami napoprvé zveršovat nějakou událost, horor, či zážitek, třeba z cesty autem. Uvidíte, kolik zbytečných ukazovacích zájmen, předpon, zbytečných slov budete muset použít, aby počet taktů byl zachován.*“ (Smutná – Smutný 2006: 36) Přesto vykazují sledované písně obecně známé charakteristické znaky folkloru – tedy kolektivnost, anonymnost, ústnost a zejména výraznou variabilitu. Ta je v tomto případě překvapující právě vzhledem k poměrně nedávné době vzniku a rozšíření těchto písní. Časté jsou také textové kontaminace (spojení) s dalšími folklorními písněmi nebo s kramářskými texty.

Písňové texty mohou v řadě případů sloužit nejen jako folkloristický, ale také jako historický či sociologický pramen. Podávají totiž emotivně zabarvený, avšak do značné míry reálný obraz životních a pracovních poměrů vystěhovalců (těžké pracovní podmínky, propíjení vydělaných peněz, stesk po domově). V některých pocítujeme vliv umělé, nacionálně orientované básnické tvorby, v nevelké míře nacházíme anglistmy, resp. amerikanismy (*šif, péda, salón, strít*).

Pokud hovoříme o vystěhovaleckých písních zaznamenaných na Moravě, charakterizujeme tematicky vymezenou, nicméně motivicky různorodou skupinu, kterou lze podle textových námětů rozdělit do několika částí, jež se však v některých případech prolínají:¹⁰

1. písně líčící nerealisticky život v Americe;
2. písně o skutečném životě v Americe;
3. písně-dopisy či písně o psaní dopisů;
4. písně opuštěných – těch, kteří zůstali doma;
5. písně o návratu domů.

K nejrozšířenějším textovým motivům patří touha po domově, strasti cesty přes moře, sociální realita života v Americe, odloučení zamilovaných či manželů a také jeho důsledky, k nimž patřila třeba i nevěra – průvodní jev dlouholeté nepřítomnosti partnerů. Na tomto místě je třeba připomenout, že vystěhovalectví z českých zemí do Ameriky mělo dvě formy:

a) odchody celých rodin či vesnic, které se usazovaly v zemědělských oblastech USA, hospodařily zde a na návrat nepomýšlely, neboť doma vše prodaly (týkalo se zejména vystěhovalců z Valašska a Lašska – největší vystěhovalectví z českých zemí bylo z Frenštátska – srov. Strnad 2006: 5);

b) různě dlouhé (někdy i několik desetiletí trvajících) pracovní pobyty jednotlivců – většinou mužů, kteří tak řešili ekonomické problémy svých rodin; v USA byli zaměstnáni především v továrnách či dolech a posílali domů peníze (tato forma se týkala např. Hornácka, Moravských Kopic, částečně i dalších slováckých subregionů).

10. V dělení vycházíme částečně z klasifikace S. Švehláka (1980), nicméně moravský materiál není tematicky tak široký a má svá specifika.

Většina písní s vystěhovaleckou tematikou je podle našich dosavadních zjištění odrazem zkušeností spíše druhého uvedeného okruhu migrantů – odráží totiž hlavně jejich osudy a ještě častěji životní situaci těch, kteří na ně doma čekali. Idealizující *Krásná Amerika* nebyla pro ně typickou, do jejich repertoáru patřily spíše písně *Vprostřed Ameriky krčma murovaná*, *Moja mladá žena doma a já tu* anebo známá *Amerika, zem veliká*.¹¹ Obraz druhých rozhodně nebyl leitmotivem těch, kteří bojovali o každodenní přežití v Novém světě. Jejich myšlenky směřovaly spíše k sobě samým, nebo do vzdálené vlasti – americký „tavící kotlík“ nebyl – jak historie ukázala – pro slovanskou náturu příliš „stravitelný“.

*1. Na kraj Ameriky studňa múrovaná,
do ní slunko svítí z moravského kraja.*

*2. Prostřed Ameriky krčma malovaná,
do ní sa schádzajú Moravci s Uhrama.*

*3. A keď sa schádzajú, tak si povídajú,
pod'me, chlapani, domů, do našeho kraju.*

*4. My domů nepujdem, v Americe budem,
kraj náš je chudobný, tam hladu zahynem.*

*5. Nebojte sa, chlapani, na Moravě hladu,
šak sa už za humny žitka zelenajú.*

*6. Žitka zelenajú a rži dozrávajú,
nebojte sa, chlapani, na Moravě hladu.*

Pulčín (1949), EÚB A 684/15

Studium zejména textové stránky moravských (a také slezských) písní o vystěhovalectví do Ameriky ukazuje na významný vliv kramářské

11. Srov. příloha č. 5.

písňové produkce a slovenské písňové tradice.¹² Právě slovenské písně o vystěhovalectví do Ameriky představují zásadní moment pro studium moravského materiálu. Již při běžném pohledu zjistíme, že jde o spojitě nádoby. Pouze jejich srovnáním lze doložit, které písně jsou pouze moravské, které jsou naopak slovenského původu a na Moravu doputovaly se svými slovenskými nositeli. Anebo které písně patří k totožnému kulturnímu okruhu a nelze přesně stanovit jejich provenienci. Nezanedbatelnou okolností je také fakt, že mnohé „amerikánské“ písně zejména ze západního Slovenska byly zapsány moravskými sběrateli (Františka Kyselková, Hynek Bím) a jsou uloženy ve fondech brněnského pracoviště Etnologického ústavu AV ČR, kde je dosud žádný slovenský hudební folklorista nestudoval. Nabízí se tak jednoznačně kompletní zpracování celé této tematické skupiny bez ohledu na státní hranice.

Na otázku, proč na Moravě nacházíme poměrně malý rozsah studovaného písňového materiálu vzhledem ke slovenské provenienci, lze odpovědi hledat v různých rovinách:

a) písně u nás reálně nebyly součástí zpěvního repertoáru, k jejich rozšíření nedocházelo, neboť neodrážely zkušenosti tak velkého množství jedinců, jako tomu bylo na Slovensku (v Uhrách) – jak už bylo řečeno, mnohé rodiny z českých zemí odcházely nadobro, v terénu proto nebyly zaznamenány písně o čekání těch, kteří zůstali, nebo písně o strastiplné cestě domů, o nevěře, poměrech v amerických továrnách atd.;

b) sběratelé písně nepovažovali za „pravé“ lidové písně, vnímali jejich novost a problematickou estetickou hodnotu a nezapisovali je;

c) zánik tradiční lidové kultury a tradiční zpěvnosti v českých zemích byl mnohem rychlejší než na Slovensku, s každou další generací se zpěvní repertoár zmenšoval a jeho rozšiřování o nové varianty bylo tedy daleko obtížnější.

Ať již další etnologické a etnomuzikologické výzkumy potvrdí či doplní naznačené teze, s jistotou lze tvrdit, že se v lidových písních s „americkou“ tematikou dotýkáme toho, co Maurice Halbwachs (2009:

12. Slovenské písně o vystěhovalectví do Ameriky reflektují studie Soni Burlasové (1978) a Svetozára Švehláka (1980) a publikace Ľubici Droppové *Chudoba, chudoba, šak si mi moc vina...* *Slovenské ľudové piesne so sociálnou a revolučnou tematikou* (1988).

95) nazývá paměti osobní a paměti sociální, resp. autobiografickou a historickou, které se prolínají a mohou, či nemusí splynout. Ubírají se však vždy svou vlastní cestou a vyvíjejí se podle vlastních zákonitostí (Halbwachs 2009: 93–94).

Literatura:

- BENEŠ, Bohuslav (ed.) 1983: *Poslyšte písničku hezkou. Kramářské písně minulých dob*. Praha: Mladá fronta.
- BURLASOVÁ, Soňa 1978: Sociálna tematika v ľudovej piesni a jej vývin. *Slovenský národopis* 1, s. 51–70.
- DUBOVICKÝ, Ivan 2003: *Češi v Americe. České vystěhovalectví do Ameriky a česko-americké vztahy v průběhu pěti staletí*. Praha: Communicatio Humana – C.H. Expo ve spolupráci s Pražskou edicí.
- DROPOVÁ, Lubica (ed.) 1978: *Chudoba, chudoba, šak si mi moc vina... Slovenské ľudové piesne so sociálnou a revolučnou tematikou*. Bratislava: Tatran.
- HALBWACHS, Maurice 2009: *Kolektivní paměť*. Praha: Sociologické nakladatelství.
- POLIŠENSKÝ, Josef 1996: *Úvod do studia dějin vystěhovalectví do Ameriky II. Češi a Amerika*. S pomocí Lumíra Nesvadbíka. Praha: Karolinum.
- SCHEYBAL, Josef V. 1991: *Senzace pěti století v kramářské písni. Příspěvek k dějinám lidového zpravodajského zpěvu*. Hradec Králové: Kruh.
- SMUTNÁ Vlasta – SMUTNÝ, Jaroslav (eds.) 2006: *Keď som sa já z mojho kraja do Ameriky zberal*. Veselí nad Moravou: Chludil.
- STRNADEL, Drahomír 2006: *Tam za mořem. Vystěhovalectví z Frenštátska do Ameriky ve 2. polovině 19. století*. Frenštát pod Radhoštěm: Muzejní a vlastivědná společnost ve Frenštátě pod Radhoštěm.
- ŠVEHLÁK, Svetozár 1980: Odras sociálního vystěhovalectva v ľudových piesňach. *Slovenský národopis* 28, č. 4, s. 553–594.
- TODOROV, Tzvetan 1996: *Dobytí Ameriky. Problém druhého*. Praha: Mladá fronta.
- VALÁŠEK, Hubert 1999: Problematika moravského vystěhovalectví ve fondech Moravského zemského archivu v Brně. In: *Vystěhovalectví do Ameriky 1850–1914. Sborník příspěvků účastníků symposia v Lichnově 5. června 1999 / Emigration to America 1850–1914: The Extract from Participants Contributions at the Symposium in Lichnov June 5, 1999*. Lichnov: Obecní úřad Lichnov, 1999, s. 10–19.
- VLHA, Marek 2013: *Mezi starou vlastí a Amerikou. Počátky české krajanské komunity v USA 19. století v transatlantické perspektivě*. Disertační práce FF MU Brno.
- VODŇANSKÝ, Karel 1910: Písně o blahobytu v Americe z roku 1856 a 1858. *Český lid* 19, s. 206–207.
- ZÍBRT, Čeněk 1929: Jak si lid československý představoval život v Americe. *Český lid* 29, s. 21–23.

Emigration to America and Cultural Memory (Based on an Example of Moravian Singing Tradition)

A reflection of emigration in the Czech singing tradition has not been properly explored by Czech folkloristics so far. Based on preliminary studies, it can be specified that the songs which are connected with emigration represent a closed stage of a development in one of the final song layers. There, a process of folklorization (popularization) did not develop evenly, neither in the acceptance of songs in specific regions, nor in view of the form, with regard to both lyrics and tune. There are frequent contaminations (fusions) with other traditional songs or with broadside ballads; some of them reflect the propaganda of the period promoting emigration. Some songs reflect an artificial, nationally oriented poetry, and, to a small extent, there are also borrowings from English or American English mixed with Czech. As to the topics, they often include longing for home, sufferings during an overseas journey, the social reality of living in America, or separation of lovers or husbands and wives, including its results, such as infidelity. Based on our findings so far, the majority of songs on emigration reflect mostly the experience of migrants who were departing alone and spent a long time overseas. The songs often reflect their stories, and even more frequently the stories of those who were left behind, waiting at home.

Key words: Migration; emigration to America (USA); folk song; propaganda; Moravian folklore; Slovak folklore.

*Studie vznikla s podporou na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace RVO: 68378076, váže se zároveň ke specifickému výzkumu MUNI/A/0840/2012, Hudební folklor a současná společnost.

Přílohy:

1. Titulní list kramářské písně *Lidičky, poslyšte směšné zpívání...*
Knihovna Národního muzea, KP 7241.

2. Nová píseň o Americe. Tisk Olomouc, Antonín Halouska (1856), zpívá se jako *Rád bych se ženil, jde mně to těžce* (srov. Zíbrt 1929: 23).

*1. Poslyšte, lidičky, směšné zpívání,
jak se mají páni Amerikáni,
v samé regraci žijou, čtveráci,
neb jim z nebe padá, co hrdlo ráčí.*

2. Mnozí jsou vrtkaví, netrpěliví,
že tady mají tak špatně být živi,
mají sto chutí do Ameriky,
tam že prě na stromách rostou knedlíky.

3. Pod tema stromama másla rybníky,
může si tam máčet každý knedlíky,
vážnou-li v krku, na sta šťáflíků
mají prej zřízených tuším z perníku.

4. Prasata tam rostou zrovna pečený,
lítají do huby ptáci smažený,
Buchty, koláče, samo se peče,
káfé jim po žlábkách do huby teče.

5. Amerikán jen jak otevře hubu,
hojnost má hnedky pečených holubů,
mají prě páni Amerikáni
zřízenou mašinu na polykání.

6. Všecko s tou mašinou dělají, jedí,
co jest to pracovat, hrubě nevědí,
tak se tam mají lepší než v ráji,
bezmála tak jako v nebi na kraji.

7. Ze samých klobásů dělají ploty,
zásoba tvarůžků zahání psoty,
samá rekreace je v Americe,
muzikanti hrajou na jitrnice.

8. Amerika jest vlast velmi schválená,
jen že je příliš od nás vzdálená,
kyž aspoň v Praze, tak by po dráze
do ní se podívat nepřišlo draze.

9. Tak bychom tam zašli na posvěcení,
jestli je tomu, tak myslím, že není,
je jen to planá myšlenka sama,
jen tak pro zasmání a špás vydaná.

10. *Amerikán nesmí být lenošivý,
tak jsou tam od práce jako zde živi.
Kdo dělat nechce, nechť je to, kde chce,
darmo se nenají ani v Americe.*

11. *Amerika je vlast velmi vznešená,
jen není národem tak obsazená,
jako jsou jiný, mnohé krajiny,
kdo tam chce dobejvat ty pustatiny.*

12. *Může tam nakoupit, kolik chce akrů,
možná, že vypustí pár pytlů sakrů,
v té Americe, při své motyce,
když ho budou bolet záda i ruce.*

3. Nová veselá píseň o holčičkách v Americe. V Skalici u Škarnycla synů 1858 (srov. Vodňanský 1910 a Zíbrt 1929: 22–23).

1. *Ty překrásná země Ameriko,
kdybys ty nebyla tak daleko,
vinšoval bych sobě tam přijít,
bylo by tam lepší živobytí.
Tam jest vína dosti,
pokrmů hojnosti,
nejsou lidé v žádné bídě,
žijou tam v svornosti,
v lásce, upřímnosti,
Bůh je žehná v každé době.*

2. *Mnohému i se zdá, že nemůž [sic!] být,
do tak dalekého světa přijít.
Opustí Evropu a cestuje,
Bůh všeho dobrého podporuje,
svůj lid v cestě silí,
od zlého chrání,
i na moři, v velké bouři,
chrání od nemoce,
pekelné zimnice,
ten kdož Bohu vzdává chválu.*

3. Mužský když se žení, je mu blaze,
ta chvilka rozkošná přijde draze,
on byl dost bídně živ jak svobodný,
včil má nedůstatek tuplovaný.
O ženu, o děti musí se starati,
ten sprostý pán je vinen sám,
protože se ženil,
sám sebe ošidil,
nouzí trpí, až se potí.

4. Ženská si naříká jak svobodná,
potom tuplovaně, která se vdá,
myslí, když má muže, že má všecko,
špína na ní visí, v rukách dětvo.
Musí víc pracovat, muži posluhovat,
čistit a prát i málo spát,
musí v noci stávat,
pít dávat, kolíbat.
Co z toho má, která se vdá?

5. To mě u mé ženy nejvíc mrzí,
střevíce prodala, bosa chodí,
sukni má v hospodě zastavenou,
košili neprala, co je se mnou.
To je hospodyně, kde co je, propije.
Potom krade, všecko bere,
slepice a husy
na prodej vždy nosí
za kořalku to prodaje.

6. Nežeň se, bratříčku, to ti radím,
poslechni rady mé, co ti povím:
já jsem se oženil, jest mi těžce,
raděj bych se viděl v Americe.
Ty zdejší panenky jsou falešný všecky,
pěkně chodit a dobře jíst.
Pěkně si chodějí
a mužských šidějí,
o lásku je připravují.

7. Těm zdejším děvčátkám kvinde dávám,
 rač do Ameriky se podívám.
 Najdu si panenku v Americe,
 ta bude milovat, převelice.
 Tam se oženiti
 a s ní dobře žíti,
 víno píti, maso jísti,
 tam budu dělati
 s mou ženou, s dětmi a
 až do smrti věk trávití.

4. Ty překrásná země Amerika... Zápis varianty z lidové zpěvní tradice. Sběr Františka Kyselková, Želetice 1930. Etnologický ústav AV ČR, v. v. i, pracoviště Brno, sign. A 297/7.

38 str. 6. 7. And. voly chorva se želatic.
 70 let.

Ty překrásná země ameri-ka,
 dybys ty mbyla tak daleka, vim se-
 val bych s te tam pí-jíti, bys by
 tam dobře ži-vo-byti tam je vína
 dosti, pokr-mě h. hojnosti, nejsou lidé
 o žádně lidé, žijí tam smrti,
 láve, upírnosti, Bůh je zehná v každě
 do-že

A 294

5. Amerika je veliká. Zápis varianty z lidové zpěvní tradice. Sběr Jan Poláček, Ratiškovice 1954. Etnologický ústav AV ČR, v. v. i, pracoviště Brno, sign. A 1240/94.

Společná
94 Patroline 1959 98
Rudina Korčákova
1926.

94 Amerika je velká.
Volní

to Amerika je velká, nato více
vychrálená.

- 2.) Kdo je pyšný, pyšnat může,
nech mu sám Pan Bůh pomůže.
- 3.) Já jsem zkusil, ať jsem pyšnal,
něj jsem šovce naspopoval.
- 4.) Když už jsem měl pěti šovce,
bojal sem sa ja k New Yorku.
- 5.) V New Yorku šifry kují
co mňa po nich šovčujú.
- 6.) Šjed, šifry, šjed, težký,
šovčty mňa do mój vlasti.
- 7.) Šo mój vlasti, do Popavyi
š šovem budú, Pan oradi.

ETNOLOGICKÝ ÚSTAV
AV ČR
1954
A 1240